

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศที่กำลังพัฒนา ประเทศที่ร่ำรวยหรือยากจน ต่างก็พยายามพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตน แต่ในกระบวนการพัฒนานั้นจะเน้นจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ประเทศที่พัฒนาแล้วอาจจะมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อรักษาระดับความมั่งคั่งนั้นไว้ให้คงอยู่ต่อไป หรือรักษาความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้ขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพ ส่วนประเทศที่กำลังพัฒนา อาจจะมุ่งเน้นการเร่งรัดพัฒนาเพื่อให้ประชาชนหลุดพ้นจากภาวะความยากจนและขาดแคลน แต่จุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้รายได้ประชาชาติสูงขึ้น โดยใช้นโยบายหรือมาตรการต่าง ๆ เช่น ส่งเสริมการออม การลงทุน การผลิต ซึ่งจะมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ และรายได้ต่อบุคคลสูงขึ้น สภาพการดำรงชีพสวัสดิการ และฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนดีขึ้น ส่วนจุดมุ่งหมายรองลงมา คือ เพื่อทำให้อัตราการจ้างงานอยู่ในระดับสูง เพื่อสร้างและรักษาเสถียรภาพด้านราคาสินค้าทั่ว ๆ ไป เพื่อให้ดุลการชำระเงินสมดุลในระบบเศรษฐกิจเปิด เพื่อให้การกระจายรายได้เสมอภาค และยุติธรรม และเพื่อกระจายความเจริญสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นต้น (เดช กาญจนานุกร, 2539)

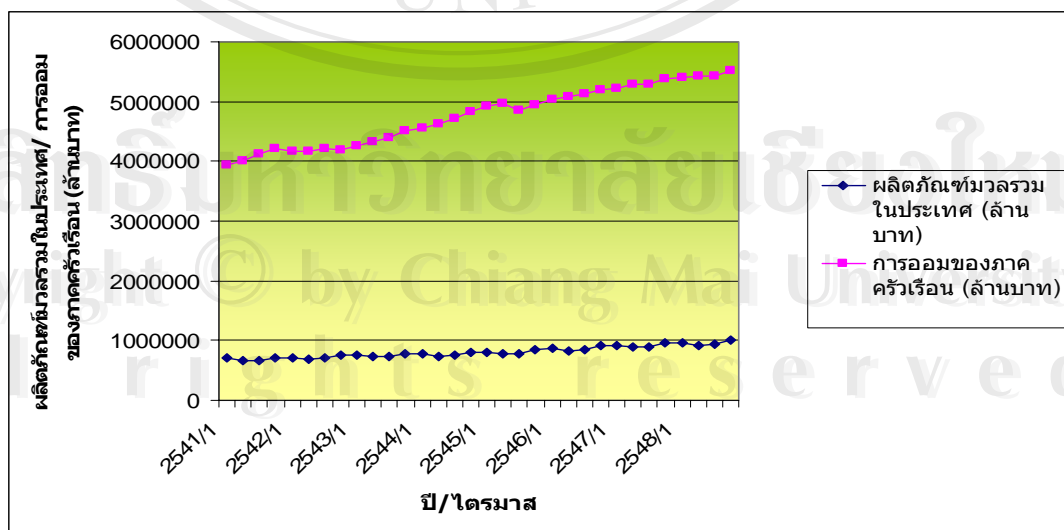
การขยายตัวของเศรษฐกิจประเทศไทยในช่วงเวลาตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา พบว่ามีการปรับตัวในโครงสร้างต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งในภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ โดยมีเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการขยายตัวดังกล่าว ซึ่งแหล่งเงินทุนเหล่านี้ได้มาจากเงินออมภายในและภายนอกประเทศ จากการศึกษาในเบื้องต้น พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ประเทศไทยมีปริมาณเงินออมภายในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการของการลงทุน ทำให้เกิดการกู้ยืมเงินทุนจากต่างประเทศ เพื่อชดเชยปริมาณความต้องการลงทุนดังกล่าว ส่งผลให้ผู้ลงทุนต้องเสียดอกเบี้ยเป็นต้นทุนที่สูงลักษณะเช่นนี้พอที่จะกล่าวได้ว่าประเทศไทยในขณะนั้นมีดุลยภาพช่องว่างการเงินการออมที่ยังไม่เหมาะสมนัก มีการพึ่งพาเงินออมจากต่างประเทศในปริมาณมาก ทำให้เกิดความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน ถือเป็นจุดด้อยอย่างหนึ่งที่ทำให้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศลดลง เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นต่อเนื่องจนกระทั่งปี พ.ศ. 2540 ได้เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการที่ภาครัฐนำเงินทุนสำรองของประเทศมารักษาค่าเงินบาทกับกองทุนเพื่อการ

แก๊งค์จากต่างชาติ ซึ่งท้ายที่สุดทำให้ประเทศไทยต้องสูญเสียเงินลงทุนสำรองจำนวนมาก จนไม่อาจรักษาสภาพฐานะทางการเงินของประเทศเอาไว้ได้ และต้องเข้าโครงการกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary fund: IMF) โดยต้องแลกกับสิทธิการจัดการทางเศรษฐกิจหลายประการ ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้นำส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อไปยังประเทศต่างๆ ในแถบเอเชียด้วยกัน โดยเป็นที่รู้จักกันในนามของ “โรคต้มยำกุ้ง” (Tom Yum Kung Disease) (คณะกรรมการศึกษาและเสนอแนะมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบการเงินของประเทศ, 2547)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การรักษาระดับของดุลยภาพช่องว่างระหว่างการออมและการลงทุนเป็นสิ่งสำคัญ สามารถใช้เป็นดัชนีตัวหนึ่งในการบ่งบอกหรือส่งสัญญาณเตือนภัยที่สำคัญต่อวิกฤติเศรษฐกิจได้ อย่างไรก็ตามในประเทศที่กำลังมีความเจริญเติบโต ความต้องการลงทุนย่อมมีอยู่ในปริมาณที่สูงตามไปด้วย เป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรได้ร่วมกันคิดว่าทำอย่างไรจึงจะให้ปริมาณการออมในประเทศมีอัตราการเติบโตที่สูงสอดคล้อง และเหมาะสมกับการเติบโตของความต้องการลงทุนที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการฟุ้งเฟ้อเงินลงทุนจากต่างประเทศมากเกินไป จนเป็นสาเหตุของการเกิด Tom Yum Kung Disease รอบ 2 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาอย่างยิ่ง

เมื่อนำข้อมูลการออมของภาคครัวเรือนและผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมาวิเคราะห์ด้วยกราฟเพื่อดูความสัมพันธ์ในเบื้องต้น จะเห็นได้ว่าการออมของภาคครัวเรือนและผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน

รูปที่ 1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการออมของภาคครัวเรือนและผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

ที่มา จำนวนจากตารางแสดงมูลค่า อัตราการเปลี่ยนแปลงและสัดส่วนการออมของภาคครัวเรือนกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549)

ในประเทศที่กำลังพัฒนาเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การออม การลงทุน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจล้วนแต่เป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การออมจึงถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ไม่สามารถมองข้ามความสำคัญไปได้ เนื่องจากการออมเป็นแหล่งได้มาซึ่งเงินลงทุนอันจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม นอกจากนั้นยังช่วยสร้างเสริมความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และลดผลกระทบจากความผันผวนจากวิกฤตการณ์ในตลาดเงินของโลก โดยประเทศที่มีอัตราการออมสูง การลงทุนในประเทศไม่ต้องอาศัยเงินทุนจากต่างประเทศมากนัก ตัวอย่างเช่น สิงคโปร์ และไต้หวัน ล้วนเป็นประเทศที่มีอัตราการออมสูง ซึ่งสามารถพึ่งตนเองในด้านเงินทุนสำหรับใช้ในการพัฒนา จึงทำให้การพัฒนาประเทศมีความต่อเนื่องและมั่นคง มีระดับการพึ่งพิงเงินทุนจากต่างประเทศต่ำ

ดังนั้น การศึกษาถึงการออมของภาคครัวเรือน จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อที่จะพิจารณาว่าการออมของภาคครัวเรือนจะมีความสัมพันธ์ หรือส่งผลกระทบต่อความเจริญเติบโตของประเทศไทย และในทางกลับกันถ้ามีการขยายตัวของเศรษฐกิจแล้วจะส่งผลต่อการออมของภาคครัวเรือนหรือไม่อย่างไร เพื่อการวางแผนนโยบายของประเทศจะได้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

ตารางที่ 1.1 มูลค่าอัตราการเปลี่ยนแปลงและสัดส่วนการออมของภาคครัวเรือนกับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

ปี/ไตรมาส	ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (ล้านบาท)	อัตราการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (%)	การออมของภาคครัวเรือน (ล้านบาท)	อัตราการเปลี่ยนแปลงการออมของภาคครัวเรือน (%)	สัดส่วนของมูลค่าการออมของภาคครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ
2541/1	719,305		3,931,555		5.466
2541/2	662,415	-7.909	4,005,000	1.868	6.046
2541/3	658,899	-0.531	4,130,207	3.126	6.268
2541/4	709,065	7.614	4,222,463	2.234	5.955
2542/1	717,789	1.230	4,174,386	-1.139	5.816
2542/2	685,245	-4.534	4,176,768	0.057	6.095
2542/3	714,340	4.246	4,219,264	1.017	5.907
2542/4	754,606	5.637	4,187,300	-0.758	5.549
2543/1	764,339	1.290	4,268,311	1.935	5.584
2543/2	727,229	-4.855	4,334,629	1.554	5.960
2543/3	731,644	0.607	4,407,089.3	1.672	6.024
2543/4	785,144	7.312	4,512,466	2.391	5.747
2544/1	777,253	-1.005	4,567,068.5	1.210	5.876
2544/2	743,138	-4.389	4,622,676.7	1.218	6.220
2544/3	746884	0.504	4,727,940	2.277	6.330
2544/4	806,056	7.923	4,823,202	2.015	5.984
2545/1	812,458	0.794	4,918,045.5	1.966	6.053
2545/2	780,037	-3.990	4,980,361.7	1.267	6.385
2545/3	789,845	1.257	4,845,458.74	-2.709	6.135
2545/4	845,702	7.072	4,946,134.83	2.078	5.849
2546/1	867,352	2.560	5,030,358.34	1.703	5.800
2546/2	831,219	-4.166	5,084,908.07	1.084	6.117
2546/3	842,943	1.410	5,120,708.62	0.704	6.075
2546/4	923,187	9.520	5,199,848.49	1.545	5.632
2547/1	925,577	0.259	5,221,301.97	0.413	5.641
2547/2	884,664	-4.420	5,279,449.51	1.114	5.968
2547/3	895,978	1.279	5,291,985.43	0.237	5.906
2547/4	972,292	8.517	5,376,606.59	1.599	5.530
2548/1	955,027	-1.776	5,403,240.76	0.495	5.658
2548/2	925,265	-3.116	5,418,119.2	0.275	5.856
2548/3	944,720	2.103	5,437,732	0.362	5.756
2548/4	1,017,515	7.705	5,520,267.03	1.518	5.425

ที่มา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2549)

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาทิศทางความสัมพันธ์ในลักษณะการเป็นเหตุเป็นผล (causality test) ระหว่างการออมของภาคครัวเรือนกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยใช้เทคนิคทางเศรษฐมิติ ได้แก่ cointegration, error correction mechanism และ Granger Causality ซึ่งนำข้อมูลในอดีตมาหาทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการออมของภาคครัวเรือนกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิในอดีตรายไตรมาสครอบคลุมตั้งแต่ พ.ศ. 2541/ไตรมาส1 – พ.ศ. 2548/ไตรมาส4 รวมทั้งหมด 32 ตัวอย่าง

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่นำมาศึกษาเป็นข้อมูลทุติยภูมิชนิดอนุกรมเวลา (time series data) ได้แก่ ข้อมูลการออมของภาคครัวเรือน และข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศไทย ในการคำนวณครั้งนี้จะใช้ข้อมูลรายไตรมาสครอบคลุมตั้งแต่ พ.ศ. 2541/ไตรมาส1 – พ.ศ. 2548/ไตรมาส4 รวมทั้งหมด 32 ตัวอย่าง ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์สำนักนโยบายการออมและการลงทุน

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1.5.1 ทำให้ทราบว่า การออมของภาคครัวเรือนมีความสามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยมากน้อยเพียงใด

1.5.2 ทำให้ทราบแนวทางในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการออมของภาคครัวเรือน เพื่อให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ